Qorti tal-Appell Kriminali

Onor. Imħallef Consuelo Scerri Herrera, LL.D., Dip Matr., (Can)

Appell Nru: 70/2024

Il-Pulizja

Vs

Carmen Grixti

Illum,24 ta' Gunju,2024

Il-Qorti,

Rat l-akkuzi dedotti kontra l-appellanta, **Carmen Grixti** detentrici tal-karta tal-identita Maltija 314767**M**, akkuzat quddiem il-Qorti tal-Magistrati (Malta) bhala Qorti ta' Gudikatura Kriminali talli nhat it-3 ta' April 2021 f'dawn il-gzejjer :

Meta hekk ordnata mill-Qorti jew marbuta b'kuntratt biex taghti access lil Ivan Grixti ghal uliedhom, irrifjutat li taghmel hekk minghajr raguni xierqa.

Rat is-sentenza tal-Qorti tal-Maġistrati (Malta) bħala Qorti ta' Ġudikatura Kriminali ta' nhar is-7 ta' Frar, 2024,sabet lil imputata Carmen Grixti hatja tal-unika mputazzjoni kif migjuba kontra taghha u konsegwentement wara li rat l-artikolu 22 tal-Kapitolu 446 tal-Ligijiet ta' Malta lliberat lill-imputata bil-kundizzjoni li ma tikkomettix reat

iehor fi zmien tlett xhur millum. Il-Qorti spjegat il-portata ta′ din is-sentenza lill-hatja li kkonfermat illi fehmet l-istess.

Rat ir-rikors tal-appell tal-appellant Carmen Grixti, preżentat fir-reġistru ta′ din l-Onorabbli Qorti nhar it-22 ta′ Frar 2024, fejn talab lil din l-Onorabbli Qorti sabiex jogħġobha tirriforma s-sentenza appellata u dana billi;

- Thassar u Tirrevoka s-sentenza appellata billi ssibha mhux hatja u tehlisha minn kull imputazzjoni.

<u>L-aggravji huma ċari u manifesti u jikkonsistu fis-segwenti:</u>

4. Il-fatti fil-qosor huma dawn:

5. Ivan Grixti, żewġ l-appellanti, abbanduna d-dar matrimonjali, lil martu u lil uliedu fis-17 ta' Ġunju 2017 biex mar jiko-abita ma' mara ohra. L- appellanti għalhekk fethet kawża ta' separazzjoni personali quddiem il- Qorti Civili (Sezzjoni tal-Familja) fl-ismijiet "Carmen Grixti vs Ivan Grixti" (rikors ġuramentat nru 125/2018).

6. B'digriet moghti nhar il-31 ta' Ottubru 2017 il-Qorti tal-Familja irregolat l-aċċess ta' Ivan Grixti ghal ulied il-partijiet.

7. L-appellanti qatt ma irrifjutat lil Ivan Grixti access għall-ulied. It-tifla stess xehdet bla tlaqliq: "Ommi dejjem baghtitni". Fil-fatt ġurnata qabel l-access baghtitlu email biex tgharrfu illi t-tfal sejrin ikunu jistennewh fil-parapett u meta qorob il-hin tal-access tat-3 ta' April 2021 regghet gharrfitu b'sms illi t-tfal qegħdin jistennew fil-parapett. Minkejja dan, l-istess Ivan Grixti irrapporta lil martu l-appellanti illi irrifjutatlu aċċess ghal bintu Esther Grixti nhar it-3 ta' April 2021.

8. L-aggravji tal-appellanti huma manifesti, kif imfisser hawn taht:

9. L-Ewwel Qorti bir-rispett ghamlet enuncazzjoni skoretta tal-liġi kif ukoll interpretazzjoni żbaljata tal-fatti.

10. L-Ewwel Qorti stqarret illi l-fatt li l-appellanti kienet qiegħda thalli f'idejn it-tifla biex taghmel l-arrangamenti ma' missierha kienet nuqqas tal-positive obligation tagħha li tagħti aċċess skond kif provdut fl- artikolu 338(11) tal-Kodici Kriminali.

11. Issa, apparti l-fatt illi l-appellanti ma hallietx f'idejn it-tifla b'mod esklussiv kif qiegħed jinghad, jehtieġ li jiġi senjalat li l-kontravenzjoni in kwistjoni tirrikjedi wkoll li jkun hemm rifjut minn min ikun obligat li jaghti aċċess li tali access effitivament jingħata. Dan it-tieni aspett tal-kontravenzjoni l-Ewwel Qorti injoratu kompletament u mir-riżultati proċesswali ma jirriżultax. Anzi jirriżulta bil-maqlub. Ix-xhieda ta' Esther stess hija cara: "Ommi dejjem bagħtitni".

12. Mingħajr preġudizzju għal dak li ngħad hawn fuq, jiġi rilevat ukoll li Ivan Grixti għamel dan ir-rapport li martu l-appellanti irrifjutatlu l-aċċess għat-tifla mhux ghax l-appellanti tassew "irrifjutat" iżda għax hu ma riedx li waqt l-aċċess Esther tkun akkompanjata minn ohtha Mireille, kif xtaqet Esther ghal raġunijiet li jiġu mfissra hawn taht. L-iskuża kienet illi "s-Sur Grixti kien irrifjuta dan l-arrangament peress illi fiż-żmien in mertu kien hemm ir-restrizzjonijiet tal-COVID li ma kinux jippermettu li aktar minn tnejn min-nies minn djar (households) differenti jistgħu jiltaqghu barra".

13. L-ewwelnett, l-iskuża tal-COVID hija biss skuża. Esther u ohtha Mireille joqogħdu flimkien ma' ommhom l-appellanti u għalhekk huma minn household wahda. Mirielle ma hijiex xi barranija jew xi intruża; Esther u Mirielle it-tnein fl-istess bubble u ma kien hemm ebda restrizzjoni li jkunu flimkien. Barra minn hekk, ir-restrizzjoni hija li ma jkunx hemm aktar minn erba' persuni, u mhux mhux aktar minn tnejn[1]. Għandu jingħad ukoll illi Mireille kienet tistudja l-mediċina u llum tabiba. Taf x'inhuma r-restrizzjonijiet tal-COVID u ma kinitx sejra tipperikola lil ohtha u lilha nfisha billi tmur kontra r-restrizzjonijiet. L-iskuża tal- COVID hija biss skuża ta' Ivan biex ighid illi ma thalliex ikollu aċċess halli jaqla' inkwiet ghal martu l-appellanti.

14. Barra minn hekk, jekk tassew Ivan Grixti kellu biża' ġenwin - li żgur mhux il-każ minhabba 1-COVID, Esther ghamlitlu suġġeriment li Mireille takkumpanjahom iżda żżomn distanza (għalkemm dan ma kienx mehtieġ) biex ma jkunux flimkien iżda fl-istess waqt ikollha 1- wens ta' ohtha u thossha sikura.

15. Is-sentenza appellata tghid testwalment illi:

"jirriżulta illi qabel id-data tal-aċċess in meritu Esther kienet ikkomunikat ma' missierha qua l-parte civile fejn kienet ipproponiet alternattivi ta' kif jistgħu iqattgħu l-aċċess u dan biex ohtua Mireille tkun xorta wahda tista' tkun magħha kif xtaqet hi."

16. Iżda Ivan ma aċċettax ghax id-deċiżjoni tiegħu ma kellha x'taqsam xejn mal-COVID iżda biss ix-xewqa malizjuża tiegħu li joħloq inkwiet għal martu biex mingħalih ipattihielha talli rrapportatu b'akkuża li nqeda b'firem foloz fuq ċekkijiet biex jiġbed u jaħbi flus tal-komunjoni: akkuża li tagħha gà nstab hati għalkemm appella u l-appell għadu pendenti.

17. Ghalhekk Ivan Grixti ma kellu ebda raġuni valida biex "irrifjuta dan 1-arrangament" li t-tifla tkun akkumpanjata minn ohtha. L-arrangament irrifjutah ghax ried isib okkażjoni biex jivvessa lil martu l-appellanti b'akkużi foloz, deherlu li sab ix-xoqqa f'moxtha, u ha l-okkażjoni.

18. Il-verità għalhekk hi li kien Ivan Grixti li irrifjuta l-aċċess, u mhux 1- appellanti li irrifjitathulu.

19. Ir-raġuni għala Esther riedet lil ohtha magħha ma kinitx ghax webblitha ommha l-appellanti; ir-raġuni kienet illi Esther kienet thossha skomda tmur wehedha ghall-aċċess ma' missierha. It-Tabib Johan Vella ikkonferma illi l-istennija li tkun wahedha waqt l-aċċess kienet toholqilha ansjeta lil Esther li timmanifesta ruhha f sintomi fiziči li ma torqodx bil-lejl, ikollha uġigh ta' żaqq u dardir. Qal li dawn is-sintomi kienu jimmanifestaw ruhhom meta jasal il-hin tal-aċċess. It-tabib ukoll ikkonferma, ukoll meta ippressat in kontro-eżami, illi ċ-ċertifikat hargu ghax deherlu li kien meħtieġ - "ghamiltha minn jeddi" - u mhux ghax riditu l-appellanti.

20. Fid-dawl ta' din ix-xhieda medika cara u inekwivoka, diffiċli tifhem kif is-sentenza appellata setghet raġġonevolment tasal għall-konklużjoni illi "I-ansjetà li kienet qed thoss Esther meta kienet tiltaqa' ma' missierha ma kinitx qed tiġi kawżata minn čirkostanza illi huma allarmanti", u dan meta t-tabib xehed u fisser is-sintomi msemmija fil-paragrafu ta' qabel dan.

21. Bir-rispett kollu, li tasal biex tgħid li dawn is-sintomi ta' ħsara fis-sahha ma humiex allarmanti hu sintimatiku ta' kif il-Qorti fehmet ghalkollox hażin il-fatti ta' dan il-każ

22. Ivan Grixti iżda ma impurtah xejn mill-benesseri ta' bintu; ried li tiġi miegħu wehedha meta kien jaf li dan ghat-tifla kien ta' sofferenza fizika kif xehed it-tabib biex b'hekk ikollu skuża jagħmel rapport kontra martu.

23. Mela jekk ma sehhx l-aċċess fit-3 ta' April 2021 dan ma kienx ghax irrifjutat l-appellanti. Ma sehhx ghax Ivan Grixti ma riedx jaqta' x-xewqa ragonevoli u medikament neċessarja ta' bintu li ohtha tkun maghha jew ghall-inqas fil-qrib. Din kienet xewqa tat-tifla, mhux tal- appellanti, u kienet xewqa avallata minn parir mediku. Min-naha tal- appellanti ma car assolutament xejn biex tostakola 1-aċċess: ma żammitx lit-tifla maqfula d-dar biex ma tmurx ma' missierha; ma webblitx lit-tifla kontra missierha. Is-sentenza appellata tosserva illi t- tifla "insistiet li ommha qatt ma waqqfitha jew qaltilha sabiex ma tmurx ghall-access ma' missierha".

24. Li ma kinitx l-appellanti li ostakolat l-aċċess jirriżulta testwalment mis-sentenza appellata:

"Il-minuri, allavolja mar ghaliha mir-residenza matrimonjali fejn tghix... l-imputata flimkien ma' uliedha, ma riditx tmur ma' missierha u rrifjutat li titlaq mid-dar miegħu peress li riedet illi tkun akkumpanjata minn ohtha Mireille li kienet maġġorenni diġà, ċirkostanza li kienet issehh regolarment u li l-parte civile ma kienx jirrifjuta. Jirriżulta madankollu illi l-kwerelant kien insista li Esther u cioè bintu minuri takkumpanjah ghall-aċċess wehedha

Imkien ma tissemma l-appellanti; dak li ġara sehh bejn Ivan Grixti u Esther (tfajla ta' erbatax-il sena): Esther insistiet li jkollha lil ohtha maghha jew ghallinqas fil-qrib u Ivan Grixti irrifjuta li tiġi ohtha u insista li tmur miegħu weħedha, għalkemm l-oġġezzjoni tat-tifla kienet wahda raġonevoli u medikament nečessareja u ġustifikata. L-appellanti f'dan kollu ma kienet involuta xejn.

Minkejja dan kollu, u minkejja li s-sentenza appellata tagħraf illi

"f'dan il-każ l-imputata filfatt tat l-aċċess u f'ebda mod ma ċaħditu jew almenu, apparti għal dak li qed jassumi l-parte civile, ma tressqitx prova konkreta li l-intimata omm kienet qiegħda metodikament taċċerta illi uliedha jirritornaw lura d-dar minħabba n-nuqqas ta' qbil ma' missierhom fuq l-arrangament fil-jum in mertu, kif donnu sehh fil-ġurnata in mertu."

Is-sentenza appellata xorta sabet li l-appellanti naqset mill-obbligu tagħha li tagħti aċċess għax "min ikollu l-kura u l-kustodja għandu fizikament jikko-senja l-wild lill-parti l-ohra", u biex tiġġustifika din il- konklużjoni tiċċita każ fejn aċċess ma kellux "jigi evitat biss bl-agir testard ta' tifel ta' ghaxar snin li żgur ma jippreżenta ebda diffikoltă biex jiği konsenjat fizikament, anke okkorrendo kontra r-rieda tiegħu, mill-omm lill-missier", u każ iehor fejn omm uriet "nuqqas tagħha li theġġeġ lil bintha (li, jigi ribadit, kellha biss erba' snin) tmur ma' nannuha".

Mela l-appellanti hija mistennija torbot lit-tifla, tippakkettaha, u "tikkonsenjaha" lill-kwerelant, meta fil-każ tallum Esther kellha gà erbatax-il sena u mhux tifla ta' ghaxar snin jew ta' erba' snin. X'kellha tagħmel ommha? Tikkombatti maghha biex "fizikament tikkon- senjaha"? Tkompli tittrawmatizzaha bi vjolenza fizika meta kif konfermat medikament u b'sintomi fiżiċi gà trawmatizzata biżżejjed bil-hsieb li tmur wehedha ma' missierha li taf li abbandunaha u ftit li xejn jimpurtah minnha? Esther gå kienet tifla matura kif irriżulta ampjament meta xehdet quddiem il-Qorti, u hija assurda l-pretensjoni li ommha kellha jew anke setghet "fizikament tikkonsenjaha" bhallikieku kien t xi pakkett postali - lil missierha. Konsiderazzjonijiet li jghoddu għal tfal ta' ghaxar snin jew ta' erba' snin ma jghoddux ghal tifla matura ta' erbatax-il sena.

Is-sentenza appellata tiċċita wkoll sentenza ohra fejn rifjut ta' aċċess kien riżultat ta' "pika" meta fil-każ tallum ma hemm ebda prova illi 1- appellanti hija pikuża;

anzi, ix-xhieda turi l-kontra. Is-sentenza stess taghraf illi, hlief għal din l-okkażjoni tat-3 ta' April 2021 u ohra ġimgħa wara, l-aċċess kien isir regolarment, u anke l-fatt li Mireille kienet takkompanja li ohtha "kienet issehh regolarment", sakemm il-kwerelant hareġ bil-pretest tal-COVID. Is-sentenza stess tgħid illi "din id-diffikoltà kienet irrikorriet fuq perijodu qasir hafna". Likieku 1- appellanti kienet pikuża, il-problemi kienu jinqalghu regolarment u mhux biss f'din iż-żewġ okkażjonijiet precipitati, jerġa' jingħad, mir- rifjut tal-kwerelant bl-iskuża tal-COVID. Kemm din l-iskuża hija fażulla jirriżulta minn dak li jinghad aktar 'il quddiem fil-paragrafi 31 sa 34 ta dan ir-rikors.

Il-verità hi illi mhux biss l-appellanti qatt ma żammet lil Esther milli tmur ghall-access iżda anzi kienet tinsisti magħha li ma tkunx tard. Dak kollu li setghet tagħmel ghamlitu u qatt ma fittxet li tostakola. Ukoll meta t-tabib qalilha "Din [lil Esther) qed issirilha hsara kbira" Carmen wiegbet "Imma dan hemm digriet tal-Qorti u rridu nsegwuh". Kien biex tobdi d-digriet tal-access u fl-istess hin tevita ħsara lil bintha illi l- appellanti ma opponietx ghax-xewqa ta' Esther li tkun akkumpanjata minn Mirielle.

Id-deċiżjoni li jithassar l-aċċess kienet ta' Ivan Grixti, li ghal raġuni fażulla ma riedx joqgħod ghax-xewqa ta' bintu - jerġa' jingħad, xewqa ragonevoli u medikament necessarja li jkollha lil ohtha maghha, imqar issegwihom minn distanza biżżejjed (għalkemm mhux mehtieġa) fiċ-ċirkostanzi tal-COVID.

IL-Qorti waslet ukoll għall-konklużjoni żbaljata illi l-insistenza ta' Ivan Grixti illi Mireille ma tkunx ma' ohtha waqt l-aċċess lanqas jekk iżżomm distanza taż żewġ metri kienet ġustifikata ghax altrimenti jkunu "bi ksur tar-restrizzjonijiet li kien hemm fiż-żmien in mertu minhabba l-pandemija tal-COVID". Ir-restrizzjonijiet relativi huma dawk imposti bl-Ordni tal-2020 dwar in-Numru ta' Persuni fi Spazji Pubbliċi (A.L. 112 tal-2020) li kien jghid hekk:

"3. Is-Suprintendent tas-Saħħa Pubblika b'dan tordna li, fi spazji pubbliċi, gruppi ta' aktar minn tliet (3) persuni huma projbiti...

"Iżda din il-projbizzjoni ma tapplikax ghall-gruppi ta' persuni fi spazji pubbliċi jekk il-persuni jkunu jghixu fl- istess residenza.

"Iżda wkoll is-Suprintendent tas-Saħħa Pubblika tista', fid- diskrezzjoni tagħha, iżżid dan in-numru permezz ta' avviż fil-Gazzetta."

32. Dan 1-Avviż Legali ġie emendat bl-Ordni tal-2020 dwar iz-Zieda fin- Numru ta' Fersuni fi Spazji Pubblici (A.L. 173 tal-2020) li jghid hekk:

"2. B'konformità mat-tielet proviso tal-artikolu numru 3 tal- Ordni dwar in-Numru ta' Persuni fi Spazji Pubbliċi, is- Suprintendent tas-Saħħa Pubblika qiegħda permezz ta' dan 1- ordni żżid in-numru ta' persuni fi spazji pubbliċi għal erba' (4) persuni."

33. L-A.L. 173 tal-2020 dahal fis-sehh f1-4 ta' Mejju 2020 u għalhekk kien vigenti meta sehh il-każ f'April tas-sena ta' wara. Mela I-Qorti kienet legalment żbaljata meta qalet illi jekk Mireille tkun preżenti dan ikun "bi ksur tar-restrizzjonijiet li kien hemm fiż-żmien in mertu minħabba l- pandemija tal-COVID".

34. Dan ikompli jikkonferma kemm il-pretest ta' Ivan Grixti li ma riedx li Mireille tkun miegħu u ma' ohtha kienet biss skuża fazulla, biex johloq u jivvinta okkażjoni biex jivvessa lil martu u jpattihielha biex jiġu draw talli hi ghamlet kwerela kontrieh talli nqeda b'firma falza taghha fuq 69 cheques, akkuża li sussegwentement taghha nstab hati b'sentenza tat-3 ta' Ottubru 2023 (Każ Numru

249/2021), ghalkemm hemm appell pendenti. Sfortunatament il-Qorti żbaljat u waslet ghall- konklużjoni erronja illi l-preżenza ta' Mireille tassew tkun bi ksur tar-restrizzjonijiet, biex kompliet waslet ghall-konklużjoni wkoll żbaljata li Ivan Grixti kien ġustifikat jirrifjuta l-preżenza ta' Mireille u ghall- konklużjoni wkoll żbaljata illi ma kienx hemm raġunijiet validament medici għala Esther ma tkunx wehedha ma' missierha.

35. Zbaljat ukoll il-Qorti meta qalet illi "xorta waħda l-imputata baghtet lil entrambe uliedha skond dak li xtaqu huma mingħajr ma ghamlet l-ebda tentativ sabiex tikkonvinċi lil bintha Esther sabiex tmur wehedha ma' missierha". L-ewwelnett Mireille kienet magorrenni u ma marritx għax "baghtitha" ommha. Barra minn hekk, kienet tkun deċiżjoni għaqlija tal-omm li, kontra l-parir mediku, tinsisti illi Esther tmur wehedha ma' missierha? Dan mhux b'kapriċċ; biżżejjed tara x-xhieda tat-Tabib Johan Vella biex tapprezza s-serjetà tal-istat mediku li fih Ivan Grixti ried iqiegħed lil bintu.

36. Dan kollu wassal lill-Qorti ghall-konklużjoni żbaljata u wkoll ingusta illi l-appellanti hija hatja li irrifjutat l-aċċess lill-kwerelant.

Rat l-atti tal-kawza kif kompilati.

Semghet lill-partijiet jittrattaw il-kaz u dan fis-seduta tas-6 ta' Mejju 2024.

<u>Ikkunsidrat</u>

Illi fl-ewwel aggravju taghha l-appellant tistqar li l-ewwel Qorti ghamlet apprezzament zbaljat tal-fatti u enuncjazzjoni hazina tal-ligi. Illi din il-Qorti hija Qorti ta' reviżjoni tas-sentenza tal-Qorti tal-Maġistrati u ma tbiddilx l-apprezzament tal-provi magħmul mill-Qorti tal-Maġistrati meta dik il-Qorti tkun legalment u

raġonevolment korretta fl-apprezzament li hija kienet għamlet. Fis-sentenza **<u>Ir-Repubblika ta' Malta vs Emanuel Zammit</u>** deċiża mill-Qorti tal-Appell Kriminali (Sede Superjuri)[1] intqal: -

> *kif dejjem gie ritenut huwa principju stabbilit fil-gurisprudenza ta' din il-Qorti li hija ma tiddisturbax l-apprezzament dwar il-provi maghmul millewwel Qorti jekk tasal ghall-konkluzjoni li dik il-Qorti setghet ragjonevolment u legalment tasal ghall-konkluzjoni li tkun waslet ghaliha. Fi kliem iehor, din il-Qorti ma tirrimpjazzax id-diskrezzjoni fl-apprezzament tal-provi ezercitata mill-ewwel Qorti izda taghmel apprezzament approfondit tal-istess biex tara jekk dik l- ewwel Qorti kinitx ragjonevoli fil-konkluzjoni taghha. Jekk, izda, din il-Qorti tasal ghall-konkluzjoni li l-ewwel Qorti, fuq il-provi li kellha quddiemha, ma setghetx ragjonevolment jew legalment tasal ghall-konkluzjoni li tkun waslet ghaliha, allura din tkun raguni*

---

[1] Tal-21 t'April 2005. Ara wkoll Ara, fost ohrajn, l-Appelli Kriminali Superjuri: Ir-Repubblika ta' Malta vs Domenic Briffa, 16 ta' Ottubru 2003; Ir-Repubblika ta' Malta vs Godfrey Lopez u r-Repubblika ta' Malta v. Eleno sive Lino Bezzina 24 ta' April 2003, Ir-Repubblika ta' Malta vs Lawrence Asciak sive Axiak 23 ta' Jannar 2003, Ir-Repubblika ta' Malta vs Mustafa Ali Larbed; Ir-Repubblika ta' Malta vs Thomas sive Tommy Baldacchino, 7 ta' Marzu 2000, Ir-Repubblika ta' Malta vs Ivan Gatt, 1 ta' Dicembru 1994; u Ir-Repubblika ta' Malta vs George Azzopardi, 14 ta' Frar 1989; u l-Appelli Kriminali Inferjuri: Il-Pulizija vs Andrew George Stone, 12 ta' Mejju 2004, Il-Pulizija vs Anthony Bartolo, 6 ta' Mejju 2004; Il-Pulizija vs Maurice Saliba, 30 ta' April 2004; Il-Pulizija vs Saviour Cutajar, 30 ta' Marzu 2004; Il-Pulizija vs Seifeddine Mohamed Marshan et, 21 ta' Ottubru 1996; Il-Pulizija vs Raymond Psaila et, 12 ta' Mejju 1994; Il-Pulizija vs Simon Paris, 15 ta' Lulju 1996; Il-Pulizija vs Carmel sive Chalmer Pace, 31 ta' Mejju 1991; Il-Pulizija vs Anthony Zammit, 31 ta' Mejju 1991.

Fil-kawża Ir-Repubblika ta' Malta vs Domenic Briffa ġie mistqarr li :

Kif gie ritenut diversi drabi, hawn qieghdin fil-kamp ta' l- apprezzament tal-fatti, apprezzament li l-ligi tirrizerva fl- ewwel lok lill-gurati fil-kors tal-guri, u li din il-Qorti ma tiddisturbahx, anke jekk ma tkunx necessarjament taqbel mija fil-mija mieghu, jekk il-gurati setghu legittimament u ragonevolment jaslu ghall-verdett li jkunu waslu ghalih. Jigifieri l-funzjoni ta' din il-Qorti ma tirrizolvix ruhha f'ezercizzju ta' x'konkluzjoni kienet tasal ghaliha hi kieku kellha tevalwa l-provi migbura fi prim'istanza, imma li tara jekk il-verdett milhuq mill-gurija li tkun giet "properly directed", u nkwadrat fil-provi prodotti, setax jigi ragonevolment u legittimament milhuq minnhom. Jekk il- verdett taghhom huwa regolari f'dan is-sens, din il-Qorti ma tiddisturbahx (ara per ezempju Ir-Repubblika ta' Malta v. Godfrey Lopez u r-Repubblika ta' Malta v. Eleno sive Lino Bezzina decizi minn din il-Qorti fl-24 ta' April 2003, Ir-Repubblika ta' Malta v. Lawrence Asciak sive Axiak deciza minn din il-Qorti fit-23 ta' Jannar 2003, Ir-Repubblika ta' Malta v. Mustafa Ali Larbed deciza minn din il-Qorti fil-5 ta' Lulju 2002, ir-Repubblika ta' Malta v. Thomas sive Tommy Baldacchino deciza minn din il-Qorti fis-7 ta' Marzu 2000, u r-Repubblika ta' Malta v. Ivan Gatt deciza minn din il-Qorti fl-1 ta' Dicembru 1994)

valida, jekk mhux addirittura impellenti, sabiex din il-Qorti tiddisturba dik id-diskrezzjoni u konkluzjoni.

Anke jekk din il-Qorti tistħarreġ ix-xiehda li tkun tressqet quddiem il-Qorti tal-Maġistrati, ir-rwol ta' din il-Qorti jibqa' dak ta' reviżjoni tad-deċiżjoni mogħtija mill-Qorti tal-Maġistrati. Fil-kors ordinarju tal-funzjoni tagħha, ma ssirx Qorti ta' ritrattazzjoni, u ma terġax tisma' l-każ u tiddeċiedi l-każ mill-ġdid. Id-deċiżjoni jekk l-imputat ikunx ħati jew le teħodha l-Qorti tal-Maġistrati, li għandha d-dover li tanalizza l-provi u l-argumenti legali kollha u tasal għall-konklużjonijiet tagħha.[2]

Din il-Qorti, b'hekk tirrevedi s-sentenza tal-Qorti tal-Maġistrati billi tara jekk u safejn, bis-saħħa tal-provi li jkunu ġew miġjuba mill-partijiet u tal-argumenti legali dibattuti quddiem il-Qorti tal-Maġistrati, setgħetx dik il-Qorti legalment u raġonevolment tasal għall-konklużjoni milħuqa minnha fis-sentenza tagħha. Biex tagħmel dan ix-xogħol ta' reviżjoni din il-Qorti, tkun trid tifli l-provi u l-argumenti miġjuba quddiem il-Qorti tal-Maġistrati u tara jekk, u safejn, b'dawk il-provi li kellha quddiemha, il-Qorti tal-Maġistrati setgħetx tasal għall-konklużjonijiet tagħha kif jidhru fis-sentenza b'mod tajjeb u skont il-Liġi.

Jekk din il-Qorti tara li l-Qorti tal-Maġistrati setgħet tasal għall-konklużjonijiet li waslet għalihom skont il-provi u l-argumenti legali li kellha quddiemha, anke jekk dik ma kienetx l-unika konklużjoni li dik il-Qorti setgħet tasal għaliha, allura din il-Qorti ma tibdilx il-konklużjonijiet milħuqa mill-Qorti tal-Maġistrati. Dan peress li jekk il-Qorti tal-Maġistrati tkun għamlet xogħolha tajjeb, din il-Qorti ma tistax taqbad u tibdlilha s-sentenza tagħha, jekk mhux għax ikun hemm raġuni valida. Il-fatt biss li l-appellant ma jkunx jaqbel mal-konklużjonijiet tas-sentenza tal-Qorti tal-Maġistrati mhux biżżejjed biex din il-Qorti tibdel is-sentenza tal-Qorti tal-Maġistrati.

[2] dan sakemm ma jkunx hemm raġunijiet eċċezzjonali entro l-parametri ta' dak li jipprovdi l-artikolu 428(3)(5) tal-Kodiċi Kriminali li din il-Qorti tkun tista' tiddeċiedi hi l-meritu tal-kawża.

Jekk mill-banda l-oħra din il-Qorti tara li, mill-provi li nġiebu jew mill-argumenti legali imresqin quddiemha, l-Qorti tal-Maġistrati tkun żbaljat fl-apprezzament tal-provi jew fl-interpretazzjoni tal-argumenti legali imresqin quddiemha, b'mod li allura din il-Qorti tqis ma jkunx sigur u sodisfaċenti li tistrieħ fuq dawk il-konklużjonijiet, allura din il-Qorti imbagħad għandha s-setgħa u d-dmir li tibdel dik is-sentenza mogħtija mill-Qorti tal-Maġistrati, jew dawk il-partijiet minnha li jirriżultaw li jkunu żbaljati jew li ma jirriflettux il-Liġi.[3]

Dawn il-provi pero jridu qabel xejn ikunu jirrispettaw ir-regoli tal-evidenza fi proċedimenti penali, ċjoe l-Law of Evidence.

L-**artikolu 637 tal-Kodiċi Kriminali** jgħid li għal dak li jirrigwarda xhieda ta' eta' minuri, xhieda tal-imputat kif ukoll ix-xhieda ta' persuni li huma klassifikati taħt l-artikolu 636 tal-Kodiċi Kriminali, fosthom persuni li jkollhom interess fil-kwistjoni li fuqha tkun meħtieġa x-xhieda tagħhom, jew fir-riżultat tal-kawża : -

> *id-deċiżjoni (dwar il-kredibbilta tagħhom) titħalla fid-diskrezzjoni ta' min għandu jiġġudika l-fatti, billi jittieħed qies tal-imġieba, kondotta u karattru tax-xhud, tal-fatt jekk ix-xhieda għandiex mis-sewwa jew hix konsistenti, u ta' fattizzi oħra tax-xhieda tiegħu, u jekk ix-xhieda hix imsaħħa minn xiehda oħra, u taċ-ċirkostanzi kollha tal-każ.*

---

[3] Ara wkoll, fost oħrajn, l-Appelli Kriminali Superjuri: Ir-Repubblika ta' Malta vs Rida Salem Suleiman
Shoaib, 15 ta' Jannar 2009; Ir-Repubblika ta' Malta vs Paul Hili, 19 ta' Gunju 2008; Ir-Repubblika ta' Malta vs Etienne Carter, 14 ta' Dicembru 2004; Ir-Repubblika ta' Malta vs Domenic Briffa, 16 ta' Ottubru 2003; Ir-Repubblika ta' Malta vs Godfrey Lopez u Ir-Repubblika ta' Malta vs Eleno sive Lino Bezzina, 24 ta' April 2003; Ir-Repubblika ta' Malta vs Lawrence Asciak sive Axiak, 23 ta' Jannar 2003, Ir-Repubblika ta' Malta vs Mustafa Ali Larbed, 5 ta' Lulju 2002; Ir-Repubblika ta' Malta vs Thomas sive Tommy Baldacchino, 7 ta' Marzu 2000, Ir-Repubblika ta' Malta vs Ivan Gatt, 1 ta' Dicembru 1994; u Ir-Repubblika ta' Malta vs George Azzopardi, 14 ta' Frar 1989; u l-Appelli Kriminali Inferjuri: Il-Pulizija vs Andrew George Stone, 12 ta' Mejju 2004, Il-Pulizija vs Anthony Bartolo, 6 ta' Mejju 2004; Il-Pulizija vs Maurice Saliba, 30 ta' April 2004; Il-Pulizija vs Saviour Cutajar, 30 ta' Marzu 2004; IlPulizija vs Seifeddine Mohamed Marshan et, 21 ta' Ottubru 1996; Il-Pulizija vs Raymond Psaila et, 12 ta' Mejju 1994; Il-Pulizija vs Simon Paris, 15 ta' Lulju 1996; Il-Pulizija vs Carmel sive Chalmer Pace, 31 ta' Mejju 1991; Il-Pulizija vs Anthony Zammit, 31 ta' Mejju 1991.

Imbagħad l-artikolu 638 tal-Kodiċi Kriminali jagħmilha ċara li huwa fid-dover tal-Prosekuzzjoni li ġġib il-provi kollha u l-aħjar prova possibbli sabiex il-grad tal-prova tal-Prosekuzzjoni jintlaħaq b'suċċess. Jekk dawk il-provi jkunu jikkonsistu prinċipalment fil-verżjoni ta' xhud waħdieni, il-Qorti xorta waħda tista' tasal sal-grad ta' prova rikjest fi proċedimenti kriminali, jekk dak ix-xhud ikun ġie emnut; u dan peress li f'din l-eventwalita, din ix-xiehda ssir biżżejjed biex tagħmel prova sħiħa u kompluta minn kollox, daqs kemm kieku l-fatt ġie ippruvat minn żewġ xhieda jew aktar. Fil-fatt l-artikolu 638(2) tal-Kodiċi Kriminali jgħid li xhud wieħed waħdu, jekk emnut, huwa suffiċjenti sabiex fuq ix-xiehda tiegħu il-Qorti tkun tista' ssib ħtija. Dan il-prinċipju ġie kkonfermat f'diversi każijiet li dawn il-Qrati kellhom quddiemhom fil-passat[4]. Jiġifieri huwa legalment korrett u permissibbli li Qorti ta' Ġustizzja Kriminali tasal li ssib ħtija f'persuna akkużata fuq ix-xiehda ta' xhud wieħed biss.

In oltre kif gie ritenut mil-Qorti fl-Appell Kriminali fis-sentenza fl-ismijiet **Il-Pulizija vs Joseph Thorne,**[5]

> *mhux kull konflitt fil-provi ghandu awtomatikament iwassal ghall-liberazzjoni tal-persuna akkuzata. Imma l- Qorti, f' kaz ta' konflitt fil-provi, trid tevalwa l-provi skond il-kriterji enuncjati fl-artikolu 637 tal-Kodici Kriminali w tasal ghall-konkluzzjoni dwar lil min trid temmen u f' hix ser temmnu jew ma temmnux'.*

F'dan il-kuntest, allura, l-akbar sfida li jkollhom il-Qrati fil-każijiet li jisimgħu hija li jiskopru l-verita storika; u dan peress li l-evidenza li tinġieb quddiemhom - kemm dik diretta, kif ukoll dik indiretta - mhux dejjem neċessarjament twassal għall-dik il-verita'. Xhud jista' jkun konsistenti kemm fil-veritajiet li jgħid, kif ukoll fil-gideb li

[4] Ara fost oħrajn l-appelli kriminali sede inferjuri fl-ismijiet Il-Pulizija vs Joseph Bonavia ppreseduta mill-imħallef Joseph Galea Debono u datata s-6 ta' Novembru 2002; Il-Pulizija vs Antoine Cutajar ippreseduta mill-Imħallef Patrick Vella u deċiża fis-16 ta' Marzu 2001; Il-Pulizija vs Carmel Spiteri ippreseduta mill-Imħallef David Scicluna u deċiża fid-9 ta' Novembru 2011; Ara wkoll Ir-Repubblika ta' Malta vs Martin Dimech deċiża mill-Qorti tal-Appell Sede Superjuri u ppreseduta mill-Imħallfin Joseph Filletti, David Scicluna u Joseph R. Micallef u datata 24 ta' Settembru 2004
[5] Deċiza fid-9 ta' Lulju 2003 mill-Qorti tal-Appell Kriminali Sede Inferjuri ippreseduta mill-Imħallef Joseph Galea Debono.

jista' jkun qiegħed jgħid. U huwa għalhekk li jeżisti wkoll ir-reat ta' sperġur. Il-Qrati ma għandhomx is-setgħa li jaqraw l-imħuħ tannies. Il-Qrati jippruvaw jifhmu xi jkollhom f'moħħhom, f'qalbhom u fil-kuxjenza tagħhom in-nies li jidhru quddiemhom biss millkliem li jgħidu u mill-egħmil tagħhom. Il-Qrati jridu jistrieħu biss fuq il-provi li jkunu nġiebu quddiemhom – ċjoe l-evidenza diretta jew l-evidenza indiretta.

L-evidenza indiretta hi dik li prinċipalment tistrieħ fuq iċ-ċirkostanzi partikolari tal-każ. Għalkemm iċ-ċirkostanzi ma jitkelmux bħax-xhieda, u b'hekk ma jistgħux jigdbu, mill-banda l-oħra jistgħu jkunu qarrieqa. Dawn il-Qrati dejjem straħu fuq il-prinċipju li biex l-evidenza ċirkostanzjali tkun is-sies ta' sejbien ta' ħtija, din trid tkun univoka, jiġifieri li tipponta biss u esklussivament lejn direzzjoni u konklużjoni waħda u xejn ħliefha. Altrimenti, jekk iċ-ċirkostanzi jagħtu lok għal aktar minn konklużjoni waħda, il-Qorti ma tkunx tista' tistrieħ fuqhom biss biex tkun tista' ssib ħtija. Jekk ikun hemm dubju dettat mir-raġuni, il-Qorti ma tkunx tista' ssib ħtija fl-imputat jew akkużat.

Mill-banda l-oħra biex persuna tiġi misjuba ħatja, il-Liġi kriminali ma teħtieġx li din tkun stabbilita b'ċertezza assoluta. Il-Liġi tal-proċedura Maltija hija imnisla mis-sistema Ingliż fejn huwa meħtieġ li biex Qorti ta' Ġustizzja Kriminali tkun tista' ssib ħtija f'akkużat, il-Prosekuzzjoni tkun trid irnexxielha tipprova l-każ tagħha lil hinn minn kull dubju dettat mir-raġuni in bażi għall-provi imresqa minnha. Jekk id-Difiża tipprova l-punt tagħha fuq bażi ta' probabbilita, jew tislet argument, inkluż mill-provi tal-Prosekuzzjoni stess, u jirnexxielha ddaħħal dubju dettat mir-raġuni, allura l-Qorti ma tkunx tista' ssib ħtija fl-akkużat.

Il-Qorti tkun tista' tasal għal din il-konklużjoni biss wara li tkun għarblet il-provi ammissibbli kollha li jkunu tressqu quddiemha, jiġifieri kemm l-evidenza ordinarja kif ukoll dik esperta, kemm dik diretta u kif ukoll dik indiretta. Fl-aħħar mill-aħħar dik il-Qorti trid tkun żgura moralment, sure fis-sistema Legali Ingliż,[6] li l-każ seħħ skont kif tkun qed tipprospetta l-Prosekuzzjoni lil hinn minn kull dubju dettat mir-

[6] R v Majid, 2009, EWCA Crim 2563, CA at 2

raġuni. Dan huwa l-ogħla livell ta' prova li l-Liġi teħtieġ biex tinstab ħtija; livell li huwa anqas miċ-ċertezza assoluta, iżda li huwa ogħla mill-bilanċ tal-probabbilitajiet.

Meta jiġi biex ifisser dan il-grad ta' prova fi proċedimenti kriminali, l-Imħallef William Harding kien xi drabi jirreferi għal dal-kunċett bħala l-prinċipju tas-sikurezza. Hekk per eżempju fl-appell kriminali fl-ismijiet **Il-Pulizija vs Joseph Peralta** deċiża mill-Qorti Kriminali nhar il-25 t'April 1957 dik il-Qorti kienet qalet li f'dak il-każ, in bażi għall-provi miġjuba quddiemha hija setgħet tasal b'sikurezza għall-konklużjoni fir-rigward tal-istat tal-imputat, liema stat fattwali kellu jiġi pruvat in bażi għal suffiċjenza probatorja lil hinn minn kull dubju dettat mir-raġuni. B'hekk dik il-Qorti ġja fl-1957 kienet irrikonoxxiet l-ekwivalenza bejn l-istat mentali ta' sikurezza mas-suffiċjenza probatorja lil hinn minn kull dubju dettat mir-raġuni, kif ukoll illum rifless fil-ġurisprudenza l-aktar reċenti fl-Ingilterra u Wales.

U huwa biss meta jkun hemm id-dubju veru, bażat fuq ir-raġuni, fuq is-sens komun u fuq il-buon sens, ċjoe d-dubju li jibqa' jippersisti wara li jsir stħarriġ dettaljat u b'attenzjoni, b'diliġenza u b'mod imparzjali tal-provi u l-argumenti kollha li jkunu ġew imresqin mill-Prosekuzzjoni u mid-Difiża li mbagħad, jekk jibqa' jippersisti dan id-dubju, jkun jista' jingħad li dak il-livell ta' sikurezza, ossija suffiċjenza probatorja lil hinn minn kull dubju dettat mir-raġuni ma jkunx intlaħaq;

u li allura bħala konsegwenza, il-Qorti ma tkunx tista' tiddikkjara lill-ħati tal-akkużi miġjuba kontrih.

Meta l-partijiet fi proċeduri penali, jagħżlu li jresqu prova, huma jridu jissodisfaw il-*best evidence rule,* ċjoe jridu jresqu l-aħjar prova li tkun tista' tiġi preżentata fil-każ konkret. Fis-sentenza fl-ismijiet **Ir-Repubblika ta' Malta vs George Spiteri** deċiża mill-Qorti tal-Appell Kriminali, ġie ritenut is-segwenti:

> *Huwa principju fondamentali fil-process kriminali li l-ligi tesigi li kull min jrid jipprova xi haga, ghandu jressaq l-ahjar prova, u dan jista' biss jaqa' fuq prova sekondarja kemm il-darba din l-ewwel jew l-ahjar prova mhiex disponibbli. Hu veru wkoll, izda, li min ghandu jiggudika jista', skond il-ligi, u minkejja dan il-*

principju fondamentali appena msemmi, joqghod fuq ix-xhieda anke ta' persuna wahda jekk b'dak li tghid din il-persuna, jikkonvinci lill-gudikant sal-grad tal-konvinciment morali mill-htija tal-persuna akkuzata.

L-prova indizzjarja trid tkun wahda assolutament univoka, li tipponta biss minghajr dubju dettat mir-raguni lejn fatt jew konkluzzjoni wahda. Ovvjament jekk fatt jew cirkostanzi jistghu ragjonevolment jinghataw aktar minn tifsira jew interpretazzjoni wahda, tkun li tkun, allura dik ma tkunx prova ndizzjarja tajba, skond il-ligi, sabiex in bazi taghha tista' tinstab htija. Kif tghid u titlob il-ligi, biex prova ndizzjarja tigi ammessa bhala prova valida fis-sens li wiehed jista' ragjonevolment jasal ghall-konkluzzjoni tieghu ta' htija in bazi taghha bla ebda dubju dettat mir-raguni, irid ikun moralment konvint minn dan ir-rekwizit ta' l-univocita' taghha, cioe' li dik il-prova tfisser biss u xejn aktar li l-akkuzat huwa hati ta' dak addebitat lilu w, allura, kull dubju ragjonevoli fir-rigward ghandu jmur favur l-akkuzat skond il-ligi.

Wiehed ghandu jkun ferm attent fl-apprezzament u nterpretazzjoni tal-prova ndizzjarja ghaliex ghalkemm din hi prova ferm importanti, u kultant anke aktar mill-prova diretta, pero', din hi prova li facilment tista' tqarraq lil dak li jkun qed jghamel l-interpretazzjoni w apprezzament taghha[7]*.*

In oltre u aktar reċentement fis-sentenza **Il-Pulizija vs Cyrus Engerer**, il-Qorti tal-Appell Kriminali rriteniet illi: Biex wiehed jistabilixxi jekk l-provi cirkostanzjali huma univoci wiehed irid jara l-assjem ta' dawn ic-cirkostanzi migjuba bhala prova u li dan il-konvinciment morali huwa wiehed ibbazat sal-grad rikjest tal-prosekuzzjoni tac-certezza morali (u mhux dik assoluta) jew il-prova lil hinn minn kull dubbju dettat mir-

[7] Deċiża nhar il-5 ta' Lulju 2002 mill-Imħallfin Noel Arrigo, Joseph A. Filletti u Patrick Vella.

raguni. In oltre il-konkluzjoni biex tkun univoka mhux necessarjament trid tkun l-uniku xenarju li jista jintlahaq izda trid tkun l-unika wahda li tista twassal ghal htija b'mod ragonevoli kontra dak li jkun. Fi kliem iehor jekk jinholoq dubbju dwar l-univocita tal-provi cirkostanzjali liema xenarju alternattiv ma jkunx wiehed ragonevoli, dan ma jistax iwassal sabiex il-Qorti tillibera a bazi tan-nuqqas ta' univocita.[8]

Illi l-Liġi tafda l-eżerċizzju tal-analiżi tal-provi f'idejn il-Qorti tal-Maġistrati. Dan peress li l-Qorti tal-Maġistrati tkun fl-aħjar qagħda tqis il-provi kollha għax, normalment, tkun għexet personalment il-proċess quddiemha. Hija tkun setgħet tara u tisma' lix-xiehda jixhdu quddiemha - ħaġa li din il-Qorti ma kellhiex l-opportunita li tagħmel. U għalhekk huwa għaqli li l-Liġi tħalli prinċipalment dan l-eżerċizzju ta' analiżi u apprezzament tax-xiehda tax-xhieda f'idejn il-Qorti tal-Maġistrati; liema eżerċizzju huwa importanti ħafna u li din il-Qorti ttih il-piż li jixraqlu, in kwantu ma jistax jiġi disturbat kif ġieb u laħaq.

Anke fejn il-Qorti tal-Maġistrati, għal xi raġuni jew oħra, ma tkunx semgħet ix-xhieda kollha hi stess, xorta waħda l-Liġi tafda leżerċizzju tal-analiżi u deċiżjoni dwar il-fatti f'idejn il-Qorti tal-Maġistrati. Il-Qorti tal-appell xorta tibqa' Qorti tat-tieni grad, biex, fil-każijiet appellati tara jekk u safejn il-Qorti tal-Maġistrati setgħetx legalment u raġonevolment tasal għall-konklużjonijiet milħuqa minnha in bażi għall-dawk il-provi u l-argumenti legali miġjuba quddiemha. Biss, kif intqal, din il-Qorti ma taqbadx u tibdel id-deċiżjoni tal-Qorti tal-Maġistrati kif ġieb u laħaq, u dan għar-raġuni miġjuba fil-kawża **Il-Pulizija vs Lorenzo Baldacchino** deċiża mill-Qorti Kriminali bħala Qorti tal-Appell deċiża nhar it-30 ta' Marzu 1963 mill-Imħallef William Harding fejn intqal is-segwenti: -

> *Ma hemmx bżonn jinghad li l-komportament tax-xhud (demeanour) hu fattur importanti ta' kredibilita (ara Powell, On Evidence, p. 505), u kien, ghalhekk, li inghad mill-Qrati Ingliżi segwiti anki mill-Qrati taghna, illi "great weight should be attached to the finding of fact at which the judge of first instance has arrived" (idem, p. 700), appuntu ghaliex "he has had an*

[8] Deċiża nhar it-8 ta' Mejju 2014 mill-Imħallef Michael Mallia

> *opportunity of testing their credit by their demeanour under examination*".

Issa kif intqal minn din il-Qorti diversament presjeduta fis-sentenza **Il-Pulizija vs. Vincent Calleja** deċiża nhar is-7 ta' Marzu 2002 din il-Qorti, bħala Qorti ta' reviżjoni tas-sentenza tal-Qorti tal- Maġistrati ma terġax tagħmel ġudizzju ġdid fuq il-każ f'dak li għandu x'jaqsam mal-valutazzjoni u evalwazzjoni tal-fatti tal-każ, iżda tillimita biss ruħha biex tara jekk id-deċiżjoni tal-Qorti tal-Maġistrati kienetx "*unsafe and unsatisfactory*" fuq il-bażi tar-riżultanzi li jkollha quddiemha dik il-Qorti. B'hekk din il-Qorti ma tistax tissostitwixxi d-deċiżjoni tal-Qorti tal-Maġistrati sakemm id-deċiżjoni ta' dik il-Qorti ma tkunx "*unsafe and unsatisfactory*". Jiġifieri jekk din il-Qorti tara li l-Qorti tal-Maġistrati setgħet legittimament u raġonevolment tasal għall-konklużjonijiet li waslet għalihom fuq il-bażi tal-provi u tal-argumenti legali li kellha quddiemha, allura din il-Qorti ma tistax taqbad u tibdel il-konklużjonijiet ta' dik il-Qorti – anke jekk il-Qorti tal-Appell Kriminali setgħet kienet tasal għal konklużjoni differenti minn dik milħuqa mill-Qorti tal-Maġistrati.

Illi l-appellanti tisħaq illi l-Qorti tal-Maġistrati ma setgħatx leġittimament u raġonevolment issib ħatja tal-imputazzjoni miġjuba kontra taghha peress illi l-verżjoni taghha tal-fatti li seħħew kienu ferm aktar kredibbli minn dawk tal-parte ċivile. B'hekk tjgħid li kellha tiġi liberata.Din il-qorti ghalhekk kellha tifi l-atti kollha qabel ma setghet titratta mal-aggravji tal-appellanti.

Rat ix-xhieda ta' **Dr Johann Vella** moghtija nhar l-4 ta' Lulju, 2022 u kkonferma li jahdem bhal atatbib tal-familja. Mistoqsi jekk jafx lil Esther jghid li jafha ghaliex kient tbati minn ansjeta, kellha problem biex torqod, ugiegh taz-zaqq, dardir u dan kien jigrilha nhar ta Gimgha lejleit l-jum lijkollha access ma missierha. Qal li kien ajrha akkompanjata ma ommha meta kien ghad kellha tnax-il sena. Qal li Esther kienet thossha incerta u ma tafx fejn ser tkun sejra ma missierha. Kien ikun ghalhekk li ridet li ohtha Mireille tmur maghha. Huwa pprezenta zewg certifiakti medici li gew markati bhala dok JV u JV1. Jghid li medicinali ma ippreskrivix u lil missier Esther ma kelmux.

Rat dak li gie verbalizzat fil-verbal tal-4 ta' Lulju 2022 u cioe li din il-kawza kient qed tinstema flimkien ma kawza ohra li kinet qed tinstema fil-konfront tal-appellanti dakinhar stess.

Rat ix-xhieda ta' **Dr Joan Camilleri**, clinical psycologist u psychotherapist moghtija nhar l-4 ta' Lulju 2022 u kkonfermat li kienet ilha tarha minn Dicembru 2021u qalet li it-tifla kienet tghidilha li ma tiehux pjacir tohrog ma missierha is-Sibt filghodu ghaliex tkun trid tistudja biex filghaxija tkun tista' tohrog ma shabha. Qaltilha li xtaqet li ma tkunx marbuta ta' kul nhar ta' Sibt. Ir-rabta kienet iddejjaqha.

Rat id-digriet mahrug mill-Qorti tal-Familja esebit fl-atti fis-seduta tal-4 ta' Lulju 2022.

Rat li kien hemm qbil bejn il-partijiet fejn il-provi imresqa japplikaw ghal zewg kawzi fuq il-lista ta illum.

Rat li l-kwerelant **Ivan Grixti** xehed fil-kawza l-ohra li kienet qed tinstema kontestwalment nhar l-4 ta' Novembru, 2021 u pprezenta kopja legali ta' digriet mahrug mill-Qorti tal-Familja[9] fejn jindika car fuq rikjesta tal-appellanti martu li l-acces ghal minuri jsir nhar ta' Sibt bejn l-ghaxra ta filghodu u s-saghtejn ta' wara nofsinhar. Jghid li dik kienet ir-rikjesta speifika li kienet ghamlet l-appellanti. Jghid li COVID 19 qalghet hafna problem fosthom li kien ikellem lill-uliedu biz-zomm ghal siegha u bis-sessjoni tigi rekordjata minn bintu Esther Marie. Qal li kellu ghafsa ta' qalb kbira u darba minnhom kien anke tkellem mas-Supretendet Jeffrey Azzopardi dwar din il-problema u dan kien anke kellem lil martu l-appellanti. Dwar l -incident rapportat minnu dwar it-3 ta' April 2021 ma qal xejn fix-xhieda tieghu u fl-ebda hin ma kkonferma r-rapport li kien ghamel dwar l-allegat incident tat-3 ta' April 2021.

Rat id-digriet esebit fl-atti u minn esami ta' l-istess jirrizulta li l-Qorti tal-Familja ordnat li jkun hemm access tal-ahwa Mireille u Esther Grixti ghal *parte civile* missierhom kull nhar ta' Sibt bejn l-10.00 a.m u is-2.00 p.m u li dan isir mhux fil-presenza ta' mara jew *partner* barranija.

---

[9] Dok IG fol. 15 tal-atti

Rat ix-xhieda moghtija minn **PC 2292 R Formosa** permezz ta' affidavit (dok SM fol. 29 tal-atti) fejn spjegat ir-rapport li kien ghamel il-parte civile nhar l-10 ta' April pero fix-xhieda taghha moghtija bl-affidavit ma hemmx referenza ghar-rapport li kien allegatament sar b'rabta mal-acces likelu isir nhar it-3 ta' April 2021.

Rat l-okkorenza esebit fl-atti a fol 29 tal-kawza ohra mmarkat bhala dok JM1 li tirreferi ghar-rapport tal-10 ta' April 2021 u mhux ghal kawza odjerna.

Rat ix-xhieda ta' **Carmen Grixti** moghtija nhar l-4 ta' Novembru 2021 u kkonfermat ukoll dak li kien sehh BISS nhar l-10 ta' April 2021 u mhux dwar dak li sehh allegatament nhar it-3 ta' April 2021

Rat l-iskambju ta' messaggi bejn l-appellanti u zewghha l-*parte civile* esebit fl-atti a fol 56 markati bhala dok CG, l-iskambju ta' email esebiti a fl 61 et seq markati bhala dok CG1, ic-certifikat mediku rilaxjat nhar il-25 ta' Marzu, 2021 markat bhala dok CG3 a fol. 66 u 67, emails skambjati bejn l-*parte civle* u l-appellanti markati bhala dok CG4 a fol. 68 tal-atti.

Rat ix-xhieda ta' **Esther Marie Grixti** moghtia nhar is-6 ta' Jannar 2023 u dan wara li kienet inghatat ghazla mill-qorti jekk riditx tixhed fil-konfront ta' ommha li kienet akkuzata. F'din ix-xhieda xhiedet BISS dwar l-incident li kien sehh fl-10 ta' April 2021 u ma qalet xejn dwar dak li allegatament sehh nhar it-3 ta' April 2021 il-jum tal-akkuza in desamina. L-ewwel qorti sahhet li ix-xhud stqarret li dak li kien gara nahr l-10 ta' April 2021 kien gara ukoll nhar it-3 ta' April 2021 pero din il-qorti fliet l-atti u tali prova ma irrizultlhiex.

Rat ix-xhieda moghtija minn **Mireille Grixti** fil-kawza li kienet qed tinstema kontestwlament nhar l-4 ta' Novembru, 2021 u fl-ebda hin ma ghamlet referenza ghall incident li inqala nhar it-3 ta' April 2021.

Illi din il-qorti turi d-dispjacir taghha ta' kif gew kompilati l-atti f'din il-kawza b'mod partikolari minghajr l-ebda referenza ghall-akkuza specifika moghtija fil-konfront tal-appellanti. Hija tal-misthija li jsir verbal fejn il-partijiet jaqblu li l-provi ta' kawza ghandhom japplikaw ghal kawza ohra u imbaghad fix-xhieda li tinghata ma jsirux domandi fuq iz-zewg istanzi.

Fid-dawl tal-provi imresqa din il-Qorti hija sajma dwar dak li allegatament sehh nhar it-3 ta' April 2021 u ghalhekk fid-dawl ta' dawn l-istess provi din il-Qorti ma hiex qed tikkonferma is-sentenza moghtija mill-ewwel qorti izda qeda tirrevokaha fl-intier taghha u tililbera lill-appellanti minn l-imputazzjoni u konsegwenti conditional discharge.

Dr Consuelo Scerri Herrera

Onor Imhallef

Maria Grech

Deputat Registratur